

โครงการ USAID MEKONG ARCC

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยชุมชน หมู่บ้านโคกกลาง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย

การประเมิมน้ำในหมู่บ้านโคกกลาง เพื่อใช้
พัฒนาระบบการจัดการน้ำของชุมชน
© IUCN/บำเพ็ญ ไชยรักษ์

โครงการ USAID Mekong Adaptation and Resilience to Climate Change (USAID Mekong ARCC) ได้ทำงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการดำรงชีพ และเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับระบบนิเวศท้องถิ่นของชุมชนโคกกลาง อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร ให้สามารถดำเนินกิจกรรมการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

หมู่บ้านโคกกลางมีประชากรทั้งสิ้น 1,143 คน คิดเป็น 454 ครัวเรือน ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำพุง ซึ่งอยู่ติดกับลุ่มน้ำท่าและเชื่อมต่อชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำโขง

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

รายงานการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่างของโครงการ USAID Mekong ARCC ได้คาดการณ์ว่า ชุมชนโคกกลางจะเผชิญกับสภาพอากาศรุนแรง อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มสูงขึ้นตลอดปี ฤดูแล้งที่แล้งจัด และฝนตกหนักรุนแรงบ่อยขึ้น มีความเสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วมฉับพลัน และสภาพน้ำขังใต้ผิวดิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต และความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดสกลนครมีรายได้หลักจากการปลูกข้าวซึ่งเป็นผลผลิตอาหารหลัก การปลูกพืชเชิงเดี่ยวจำพวกยางพาราและมันสำปะหลัง และการเก็บของป่า เช่น ไข่มดแดง และเห็ด เป็นต้น

ความเสี่ยงหลักที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชน คือ

- สภาพอากาศร้อนจัดในช่วงฤดูฝนจะทำให้ผลผลิตข้าวหน้าปีลดลง ต้นยางพาราเจริญเติบโตได้ไม่ดี อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของยางพารา อาหารสัตว์ขาดแคลน และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเจริญพันธุ์ของวัวและกระบือ
- ปริมาณน้ำฝนที่สูงขึ้นในฤดูเพาะปลูก ทำให้เกิดสภาพน้ำขังใต้ผิวดิน สภาพน้ำท่วม โรคราบาดและแมลงศัตรูพืช ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร

กิจกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในปี พ.ศ. 2557 โครงการ USAID Mekong ARCC ได้สนับสนุนการจัดทำแผนงานการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชุมชนโคกกลาง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนสามารถระบุถึงความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชน ตามการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และคัดเลือกกิจกรรมหลักเพื่อลงมือปฏิบัติให้บรรลุผลระหว่างปี พ.ศ. 2557–2558 ได้แก่

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยการสนับสนุนจากองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) เนื้อหาในเอกสารฉบับนี้เป็นความรับผิดชอบของดีไอเอเท่านั้น ไม่มีความเห็นของ USAID หรือรัฐบาลสหรัฐฯ แต่อย่างใด
แหล่งข้อมูล: <http://mekongarcc.net/communities>

ชาวบ้านโคกกลางศึกษาดูงานที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาฬสินธุ์ เรียนรู้เทคนิคการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบการเกษตร ©IUCN/บำเพ็ญ ไชยรักษ์

1. **ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำของชุมชน** โดยจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ และติดตั้งมาตรวัดน้ำประจำบ้าน ซึ่งจากการติดตามการใช้น้ำในครัวเรือน ทำให้ชาวบ้านมั่นใจว่าจะมีน้ำเพียงพอสำหรับการบริโภคและใช้สอยในฤดูแล้ง ซึ่งคาดว่าจะชุมชนจะต้องเผชิญกับความสภาวะแล้งจัดมากขึ้นในอนาคต
2. **ปรับปรุงการจัดการป่าไม้** โดยจัดตั้งคณะกรรมการจัดการป่าไม้ชุมชน สำรวจพืชพันธุ์ท้องถิ่นของป่าไม้ชุมชน และจัดกิจกรรมปลูกป่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบนิเวศชุมชน เพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าจะช่วยให้อาชีพไม้ดำรงอยู่เพื่อเป็นแหล่งรายได้ แหล่งอาหาร และแหล่งทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของชุมชน เช่น ของป่า เนื้อไม้ที่ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง รวมถึงพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพเป็นพืชเศรษฐกิจและทำรายได้ให้แก่ชุมชน
3. **ปรับปรุงและพัฒนาระบบเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาฬสินธุ์ เพื่อลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าว มันสำปะหลัง และยางพารา ด้วยการจัดหาแหล่งรายได้ทางเลือกสำหรับชุมชน ส่งเสริมให้เป็นระบบเกษตรแบบผสมผสาน และมีความหลากหลาย อาทิเช่น การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรดำและไก่ กลุ่มปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง และกลุ่มปลูกผักท้องถิ่น
4. **ระบุแนวทางการจัดการขยะอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์** โดยศึกษาดูงานที่อำเภอพังโคน การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในปัจจุบันส่งผลต่อคุณภาพน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของดิน จัดเป็นความเปราะบางอย่างยิ่งของชุมชนโคกกลาง กิจกรรมนี้จึงเน้นการปรับปรุงคุณภาพดินและน้ำ โดยลดการใช้สารเคมีและนำปุ๋ยอินทรีย์มาใช้แทน เพื่อช่วยปรับปรุงและส่งเสริมให้ระบบเกษตรแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลต่อรายได้และผลผลิตที่จะเพิ่มมากขึ้น

ติดต่อสอบถาม

U.S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT (USAID)

แสงโรจน์ ศรีสวัสดิ์ไกรสร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
อีเมล : ssrisawas@usaid.gov

โครงการ USAID MEKONG ARCC

เสาวลักษณ์ จริ่งจิงวิสุทธิ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและการจัดการองค์ความรู้
อีเมล : saowalakj@dai.com

IUCN ประเทศไทย

ธวัชชัย รัตนช้อน
ผู้จัดการโครงการ
อีเมล : tawatchai.rattanasorn@iucn.org

เว็บไซต์ : <http://mekongarcc.net>

[facebook.com/MekongARCC](https://www.facebook.com/MekongARCC)

twitter.com/MekongARCC

ก้าวต่อไป

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวตามแผนงานการปรับตัว นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ สู่พฤติกรรม การปรับตัวรับมือกับความเปราะบางที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศของชุมชนโคกกลาง นอกจากนี้ ชุมชนสามารถนำแผนงานการปรับตัวเป็นข้อมูลในการคัดเลือก กิจกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สำคัญในอนาคตตามแนวทางความสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2557-2558 ได้

การเลี้ยงสุกรดำและไก่ดำในหมู่บ้านโคกกลาง © IUCN/บำเพ็ญ ไชยรักษ์